

Nr 66.

Av herr Wagnsson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till
avlöningsstat för krigsarkivet.

I årets statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, punkt 140, har Kungl. Maj:t i anslutning till beslut vid 1942 års riksdag framlagt förslag om viss förbättring av krigsarkivets personalorganisation. Ovannämnda riksdagsbeslut grundade sig på av 1941 års försvarsutredning, överbefälhavaren, chefen för armén och slutligen av statsrådet och chefen för försvarsdepartementet i propositionen 1942: 210 gjorda uttalanden, och framhölls i riksdagens skrivelse nr 374, sid. 13, att en reglering av krigsarkivets personalorganisation vore påkallad. Sedan Kungl. Maj:t den 30 juni 1942 anbefallt en utredning rörande personalbehovet vid krigsarkivet, avgav krigsarkivarien en sådan den 12 maj 1944 med förslag till ny personalstat. I utredningen framhåller krigsarkivarien bl. a., att den av honom föreslagna personalorganisationen måste betraktas såsom hållen i underkant och framstå som resultatet av en stram besparingstendens. Vissa erforderliga tjänster hade nämligen icke medtagits, vissa befattningshavare hade placerats i löneställning under den normala nivån och militär arvodespersonal utan akademisk utbildning hade tilldelats mycket ansvarsfulla befattningar. Chefen för försvarsstaben, riksarkivet, försvarets civilförvaltning, allmänna lönenämnden och statskontoret ha avgivit utlåtanden över den verkställda utredningen. Samtliga remissmyndigheter ha tillstyrkt förslaget till organisationsram och vissa ha framhållit, att utredningen präglas av påtaglig ekonomisk återhållsamhet och att den förordade organisationen kan betecknas som ett minimum. Riksarkivet, allmänna lönenämnden och statskontoret ha i vissa hänseenden gått längre än förslaget och förordat en ytterligare utökning av personalen. Sistnämnda ämbetsverk har dock ifrågasatt, om icke tills vidare amanuensernas antal kunde begränsas till fyra.

Såsom framgår av statsverkspropositionen har föredragande departementschefen ställt sig mycket förstående till frågan om förbättring av krigsarkivets svåra personalförhållanden och yttrat, att »den verkställda utredningen synes mig klart giva vid handen, att en förstärkning av krigsarkivets personalorganisation är erforderlig för att krigsarkivet skall kunna utföra de ökade arbetsuppgifter som numera ankomma på institutionen». De förslag, som framlagts i utredningen, synas honom också i huvudsak kunna läggas till grund för beslut i ärendet. Utgångsläget för ett förverkligande av 1942 års riksdagsbeslut i anslutning till det i utredningen framlagda förslaget måste alltså betecknas såsom gynnsamt. Departementschefen har emellertid av statsfinansiella skäl sett sig nödsakad att för närvarande framlägga förslag

om blott en partiell utökning, omfattande endast en mindre del av det framlagda utredningsförslaget. Tydligt räknar han med att längre fram förverkliga det återstående programmet.

Ehuru fullt eniga med departementschefen om att i nuvarande läge den största sparsamhet med statens medel måste iakttagas anse vi dock, att Kungl. Maj:ts förslag icke är tillräckligt för att täcka de mest angelägna behoven. Bortsett från att en viss, dock icke tillfyllestgörande, kvalitativ förbättring föreslagits, må beaktas, att den kvantitativa förbättringen är skäligen begränsad, då hela den av Kungl. Maj:t föreslagna utökningen av personalen i realiteten endast uppgår till en amanuens med heltids- och en med halvtidstjänstgöring. Övriga ändringar i personalorganisationen medföra nämligen icke någon förstärkning av antalet arbetskrafter, eftersom vissa befattningar samtidigt indragas.

Av den förebragta utredningen synes klart framgå, att krigsarkivet sedan lång tid tillbaka varit starkt vanlottat i fråga om personal och att dess personalorganisation under många år icke stått i rimlig proportion till krigsarkivets uppgifter, vilka särskilt under de senaste tjugu åren undergått en mycket kraftig stegring. Samlingarna hava mångdubblats och antalet administrativa ärenden har oavbrutet ökats. Det ligger följaktligen i sakens natur, att den sedan länge uppskjutna personalregleringen måste bli mer omfattande och dess omedelbara lösning vara mer påkallad än om den på ett tidigare stadium blivit successivt genomförd. Det föreligger anledning att taga hänsyn härtill vid bedömandet av den relativa kostnadsökning, som utredningens förslag innebär, liksom det är skäl att beakta det faktum, att staten under åtskilliga år inbesparat avlöningsbelopp, vilka normalt borde ha utgått.

Den starka och i ökad takt försiggående tillväxten av krigsarkivets samlingar ställer vittgående krav på personalen och här möter en rad både arkivtekniska och vetenskapliga uppgifter, vilka på grund av den hittillsvarande personalbristen kommit i efterhand men vilka icke längre kunna uppskjutas. Vad de administrativa ärendena beträffar har antalet utredningar för de statliga myndigheternas räkning avsevärt tilltagit, inspektionsverksamheten har utvidgats och nya anspråk tillkommit rörande utarbetandet av för arkivvården reglerande föreskrifter. Framför allt har emellertid gallringsfrågan trätt i förgrunden. Detta spørsmål är av särskilt aktuell och betydelsefull innebörd. I anslutning till 1938 års statsrevisorers berättelse framhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 april 1939, nr 219, att starka skäl talade för vidtagandet av omedelbara åtgärder i och för genomförande av en omfattande och rationell gallring. Såsom av den förebragta utredningen framgår, avser krigsarkivarien att utan dröjsmål igångsätta en genomgripande gallring, vilken av allt att döma torde bli av betydande mått. Gallringsarbetet är emellertid mycket komplicerat och tidskrävande, och det torde vara uteslutet att den i propositionen föreslagna per-

sonalen, vilken knappast torde räcka till för mer än ett nödortfigt skötande av de löpande ärendena, skall kunna förverkliga riksdagens och Kungl. Maj:ts direktiv i denna fråga. En ytterligare utökning av krigsarkivets personal är alltså erforderlig, om ej denna viktiga angelägenhet skall eftersättas. Den merutgift, som härigenom uppstår, blir ringa i jämförelse med de stora, framtida besparingar, som ett effektivt gallringsförfarande medför.

Departementschefen har föreslagit, att vid krigsarkivet skola tills vidare vara anställda tre heltidsamanuenser. I likhet med utredningen och remissmyndigheterna anse vi, att fem amanuenser är ett minimum. Utgifterna för utökningen uppgå till (2×5 634) 11 268 kronor, vartill komma kostnaderna för rörligt tillägg.

Därjämte föreligger behov att utöka personalen i krigsarkivets konserveringsanstalt. År 1928 framlade Kungl. Maj:t efter förslag av chefen för generalstaben en proposition om ett anslag för budgetåret 1928/29 av 12 000 kronor för konservering av krigsarkivets kart- och aktsamlingar. Riksdagen biföll propositionen, och under de följande åren fram till 1940 hade krigsarkivet för ifrågavarande ändamål till sitt förfogande ett anslag av i medeltal omkring 9 000 kronor, vilket räckte till avlöning av en manlig konservator och ett kvinnligt biträde. Sedan anslaget år 1940 på grund av den statsfinansiella situationen reducerats, har krigsarkivet fått nöja sig med ett konservatorbiträde i Eo 4 samt ett för en del av året anställt biträde. Samtidigt hava krigsarkivets samlingar starkt vuxit och komma att instundande budgetår ytterligare växa. Det föreligger därför, vilket bl. a. understrukits av riksarkivet, chefen för försvarsstaben och försvarets civilförvaltning, ett ökat behov av konservering av det dyrbara akt- och kartmaterialet.

Ehuru det skulle varit högeligen önskvärt, om — i likhet med tidigare — en konservator och ett konservatorbiträde kunnat anställas, synes man dock böra begränsa sig till att yrka på en höjning av delposten för avlöningar till icke-ordinarie personal med ett belopp, som skulle möjliggöra utsträckande av nämnda tillfälliga biträdes tjänstgöring till att omfatta hela året. Kostnaderna för lön åt ytterligare en befattningshavare i lönegraden Eo 4 uppgå till 2 781 kronor. Då en summa av 1 200 kronor emellertid i sådant fall såsom krigsarkivarien föreslagit kan överflyttas från anslaget »Samlingars konservering», kan nettoökningen reduceras till 1 581 kronor.

Under för handen rådande finansiella förhållanden anse vi oss, såsom av det föregående framgått, ej böra föreslå ett omedelbart genomförande av utredningens förslag i dess helhet utan begränsa oss till att yrka på en justering av krigsarkivets anslag på sådant sätt, att därigenom möjliggöres anställande av ytterligare två heltidsamanuenser och ett konservatorbiträde. Den sålunda föreslagna förbättringen täcker enligt vår uppfattning ett angeläget, praktiskt behov och torde stå i samklang med riksdagens ovannämnda beslut år 1942, vilket väl torde ha syftat till genomförandet av en verklig personalreglering.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi hemställa, .

att riksdagen ville vid behandlingen av fjärde huvudtiteln i årets statsverksproposition besluta

att med 14 050 kronor höja den under avlöningsstaten för krigsarkivet uppförda delposten för »Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal» från 34 500 kronor till 48 550 kronor,

att med 2 250 kronor höja den under samma avlöningsstat uppförda delposten för »Rörligt tillägg» från 11 900 kronor till 14 150 kronor samt

att med 1 200 kronor sänka det å staten för krigsarkivet uppförda reservationsanslaget »Samlingars konservering» från 3 000 kronor till 1 800 kronor.

Stockholm den 17 januari 1945.

Ruben Wagnsson.

Nils Herlitz.

Gösta Siljeström.

Å. Holmbäck.